

Fig. 39. Altertavle, 1837, med Golgotarelief fra o. 1475-1500 (s. 4650). Foto Arnold Mikkelsen 2025. – *Altarpiece, 1837, with Calvary relief from c. 1475-1500.*

ligeledes med rosetter. Midt på dugen, tæt ved alterbordets forkant, er broderet adelsvåben for Jørgen von Schulte og Anna Margrethe von Götzzen ledsaget af deres initialer »IS« og »AMVG« samt årstallet »1650« (fig. 37).¹⁰⁴ Dugen blev erhvervet til Nationalmuseet fra H. Bille-Brahe-Selby på Stensgård 1931 (inv.nr. D12122).¹⁰⁵

†*Alterduge*. 1) 1673, af lærred med kniplingskant.⁸¹ 2) 1912, broderet og skænket af Margrethe Nielsen.²⁵

Alterbryn, o. 2018, hvid knipling med skiftevis vinløv og drueklaser.

Knæleskammel, o. 2018, nyere, polstret med mørkegrøn uld.

†*Knæleskammel*, 1837, udført efter tegning af G. F. Hetsch af snedkermester F. Ihle, København, af egetræ. Skamlen var polstret med lærredsbetræk samt et overtræk af rødt fløjlsat med guldfryns, leveret af sadel- og tapetmagermester A. Magnus, København.¹⁷ Betrækket blev fornyet gentagne gange.¹⁰⁶

†*Kortæppe*, 1927, korsstingsbroderi, udført efter tegning af malermester Carl Knippel, Faaborg, og skænket af en kreds af menighedens damer med

Fig. 40. Golgata. Relief i altertavlens midtskab, o. 1475–1500 (s. 4651). Foto Arnold Mikkelsen 2025. – *Calvary. Relief in the central panel of the altarpiece, c. 1475–1500.*

frk. Maren Hansen i spidsen.²⁷ Tæppet, med lange frynser, lå på forhøjningen foran alterbordet (jf. fig. 35).

Altertavlen (fig. 39), 1837, med Golgatarelief fra o. 1475–1500,¹⁰⁷ er trefløjet (triptych), hviler på en predella og kronet af en kølbuget topgavl. Af den oprindelige senmiddelalderlige (†)tavle er kun midtskabets figurrige relieffremstilling af Golgata bevaret sammen med samme skabs bagklædning og partier af dets fodskammelgitre og baldakiner, mens alle øvrige dele er fra 1837 og

udført efter tegning af G. F. Hetsch af snedker I. C. Meyer, København (jf. s. 4653). I sidefløjene og topgavlen er samtidige malerier udført af Chr. Bilker, København.

Altertavlen er udført af egetræ. Den måler (uden predella og topgavl) 203×312 cm, heraf måler midtskabet 203×156 cm og sidefløjene 203×78 cm. Bagklædningen er samlet med sva-lehaler. Midtskabets og sidefløjenes fodskamler, i profilrammer med vandnæseprofil, har spinkelt rankeslyng, og samtlige figurfelter kronet af køl-

buede stavværksbaldakiner med korsblomster i tilsvarende rammer. Tavlen hviler på en predella med stavværksmedaljoner med indskrevne firpas og flankeret af kvartvinger på drueklasekonsol, og den krones af en kølbueformet topgavl (fig. 43) med stavværk med spidsbuer og trepas, kantet af krabbeblade og kronet af en fiale. Langs alterskabets overkant er en korsblomstfrise med fialer.

Midtskabets *Golgatascene* (fig. 40) omfatter i alt 17 figurer. De kvindelige figurer er klædt i lange kjortler og kapper samt hovedlin eller turban i forskellig udformning. De mandlige har lange kjortler og kapper eller korte kofter, soldaterne er i harnisk, og alle bærer hovedbeklædning. Skoenene er spidse. Bag figurerne er klipper med diminutive træer. Foroven ses de tre korsfæstede. Jesus hænger på korset i let skrå, strakte arme med krummede fingre. Han bærer snoet, turbanlignende tornekroner på hovedet, som hviler på højre skulder, og håret falder i to tætte lokker frem over skuldrene. Øjne og mund er lukkede. Kroppen er lige med indtrukket mellemgulv under det dybe sidesår, knæene er let bøjede, og højre fod er drejet ind over venstre. Lændeklædet er smalt med korte, nedhængende snipper midtfor og ved højre hofte. Korset har foroven en ekstra tværarm, hvor Pilati ord (INRI) formentlig oprindeligt har stået. De to røvere hænger på T-kors med armene bøjet bag om korsets tværarme og optrukne ben, hvoraf det ene er ført bag om korsstammen. Begge er korthårede, og de bærer korte underbenklæder. Den 'gode' røver på Jesu højre side har løftet hoved med opadvendt blik; underbenklæderne er bundet på hoften. Hos den 'onde' røver på Jesu venstre side er hovedet faldet fremover, og blikket er nedadvendt. Ved foden af Jesu kors knæler Maria Magdalena med armene slynget om korsstammen.

På hver side af korset står en gruppe mennesker. I forgrunden til venstre er Maria sunket sammen i afmagt. Hun støttes af Johannes, der bagfra griber under hendes arme, og en turbanbærende kvinde med blikket vendt mod Jesus, der lægger en hånd på hendes skulder. Lige bag dem står den blinde Longinus og peger mod sit nu seende øje, der blev helbredt af blodet fra Jesu sår, mens den

unge hjælper ved hans side har drejet hovedet helt omkring for at se mod Jesus og med begge hænder holder et langt spyd, som peger mod sidesåret. Yderst tv. står desuden to kvinder, den forreste, med turbanlignende, 'hornet' hovedbeklædning (*escoffion*) og blikket rettet mod Maria, har hænderne foldet i bøn, mens den anden, med hovedlin, har hænderne samlet foran livet.

I forgrunden til højre for korset står Stefaton med eddikespanden i venstre hånd og en stage i højre. Han har opadvendt ansigt og krydsede ben. Ved siden af ham står en fornemt klædt mand med 'hornet' turban, langt lokket hår og tvedelt skæg. Han gestikulerer med højre hånd foran sig og griber med venstre om skæftet på et sværd, han støtter mod grunden. Ved hans side står en foroverbøjet mand i profil med hat og moustache, der ligeledes griber om et sværd. Bag dem står tre mænd. Manden nærmest korset lægger hånden på Stefatons skulder og ser mod Jesus. Af de to andre, der er klædt i harnisk, retter den ene, hjelmklædt, blikket mod Jesus, mens den anden, med hat og stort sværd, ser lige frem.

Staffering. Altertavlens staffering er udført 1837 af Chr. Bilker, København. Rammeverket er rødt, hvidt, grønt og forgyldt, fodfelternes baggrund er rød og skabenes mørkeblå, og gitre, fialer og andre ornamenten er forgyldte. I predellaen er felternes baggrund sort. Det senmiddelalderlige *Golgatearelie* er polykromt. Al oprindelig *†staffering* er afrenset.¹⁰⁸

Sidefløjenes *malerier*, 1837 (fig. 41-42), udført af Chr. Bilker, København, i olie på træ, viser på venstre sidefløj de fire evangelister og på højre sidefløj de fire store profeter. De er alle klædt i lange kjortler og kapper i klare farver og vist stående på en brun grund mod mørkeblå baggrund. Under dem er deres navne anført med forgyldte versaler på mørkerød bund. Venstre sidefløj (fig. 41): 1) Foroven tv. *Mattæus* (»Matthæus«) med en opslået bog og englen knælende ved sin højre side. 2) Foroven th. *Markus* (»Marcus«) med en tavle eller bog i hånden og løven liggende ved højre side. 3) Forneden tv. *Lukas* (»Lucas«) med en bog med sølvbeslag i hånden og oksen liggende ved sin højre side. 4) Forneden th. *Johannes* (»Iohannes«), der velsigner giftbægeret, en kalk med en

Fig. 41-42. Malerier i altertavlens sidefløje, udført 1837 (s. 4651). 41. Venstre sidefløj med de fire evangelister. 42. Højre sidefløj med de fire store profeter. Foto Arnold Mikkelsen 2025. — *Paintings in the side panels of the altarpiece, painted in 1837. 41. Left panel with the four evangelists. 42. Right panel with the four major prophets.*

opstigende, vinget slange, som han holder i venstre hånd. Højre sidefløj (fig. 42): 5) Foroven tv. *Esajas* (»Esaías«), læsende i en skriftrulle, han holder udrullet mellem hænderne. 6) Forneden th.

Jeremias (»Ieremias«), med højre hånd under hagen og en skriftrulle hængende fra venstre hånd. 7) Forneden tv. *Ezekiel* (»Ezechiël«), med en opslået bog i de sænkede hænder. 8) Foroven th. *Daniel*

Fig. 43. Gudfader. Maleri i altertavlen topgavl, udført 1837 (s. 4653). Foto Arnold Mikkelsen 2025. – *God the Father. Painting on the altarpiece's pediment, painted in 1837.*

(»Daniel«), læsende i en skriftrulle, han holder mellem hænderne.

Topgavlens *maleri* (fig. 43), 1837, udført af Chr. Bilker, København, i olie på træ, er en fremstilling af *Gudfader* over regnbuen med højre hånd løftet og en klode i venstre hånd. Han er klædt i blå kjortel og rød kappe på gul og blå baggrund.

Tilblivelse, ændringer og istandsættelser. Den senmiddelalderlige (†)altertavles mester er ukendt. Golgatarelieffet er meget nært beslægtet med det samtidige Golgatarelief på altertavlen i Bjerreby (s. 2719), der kan være udført i et nordtysk værksted, samt med relieffet på altertavlen i Thurø Kirke fra o. 1500 (s. 2398, oprindeligt i †Gråbrødre Klosterkirke i Svendborg (s. 565)).¹⁰⁹ Der er desuden fællestræk med altertavlen i Skårup fra o. 1480-1500 (s. 1775). Altertavlen er tidligst omtalt af biskop Jacob Madsen 1588: »1 Taffle met Crucifixit oc Røffueren paa begge Sider«. 1702 kaldes den gammel og brøstfældig.¹¹⁰

1837 blev altertavlen underkastet en gennemgribende istandsættelse efter tegning af G. F. Hetsch; i praksis en nyudførelse med genanvendelse af ældre dele.¹¹¹ Af den senmiddelalderlige tavle blev således kun Golgatarelieffet bevaret sammen med midtskabets bagklædning og partier af fodskamlernes og baldakinernes gitre.¹¹² Snedker I. C. Meyer, København, udførte det nye alterskab ('hovedkasse'), topgavlen ('spidsen over hovedkassen med tårn, ornament og blomster'), predellen ('pladen under hovedkassen med ornament'), to sidefløje og forskellige 'ornamenter', 'tårne' og 'konsoller' for i alt 263 rbdlr. Desuden blev han betalt 36 rbdlr. for at 'reparere og afhugge den gamle farve af figurerne' (i Golgatarelieffet) og 17 rbdlr. for at rense og reparere 'det nederste ornament' (gitrene i midtskabets fodskammel) samt rense, reparere og udføre en del nyt til 'det øverste ornament i hovedkassen' (dvs. midtskabets baldakin).¹⁷ Efter istandsættelsen blev tavlen malet af Chr. Bilker, København, der dels udførte altermalerierne

Fig. 44. Altersæt, 1673/74, udført af Christian Winnecke, København (s. 4654). Foto Arnold Mikkelsen 2025. – *Communion set, 1673/74, made by Christian Winnecke, Copenhagen.*

af Gudfader, de fire evangelister og de fire store profeter for 180 rbdlr., dels malede alterskabet og Golgatarelieffet for 40 rbdlr. Desuden blev tavlen grundet og slebet og ornamenterne forgyldt med ægte guld af E. Meyer for i alt 190 rbdlr. I predellaens cirkelmedaljoner maledes forgyldte firpas med henholdsvis en kalk, et brændende hjerte og et anker, symbolerne på tro, kærlighed og håb (jf. fig. 35).¹¹³ Efter istandsættelsen blev altertavlen betragtet som 'meget forskønnet'.¹⁷

1953/54 blev altertavlen istandsat ved maler Hans Rasmussen, Faaborg, med rensning af malerierne og udbedring af forgyldningen.¹¹⁴ 2003 gennemførtes en snedker- og farvemæssig istandsættelse ved konservator Bent Jacobsen, hvor løse dele blev fastgjort og opskalninger og revner i farvelaget fastlagt, rensat og retoucheret.¹¹⁵

† *Sidealter*, indviet 1416 (jf. s. 4615).

Altersæt (fig. 44), 1673/74, udført af Christian Winnecke, København, og købt for 91 mark 8 sk

Fig. 45-46. 45. Våbenskjold for Diderich von Schulte. 46. Våbenskjold for Sophie Armgardt von Gabel. Detaljer af alterkalk, 1673/74 (s. 4654). Foto Arnold Mikkelsen 2025. – 45. *Arms of Diderich von Schulte*. 46. *Arms of Sophie Armgardt von Gabel*. *Details of chalice, 1673/74.*